

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Одеська національна академія харчових технологій

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Бюджетування і контролінг

Обов'язкова навчальна дисципліна

Мова навчання – українська
українська/англійська

Освітньо-професійна (наукова) програма «Економіка підприємства»
(назва ОП)

Код та найменування спеціальності 051 «Економіка»
(код та найменування спеціальності)

Шифр та найменування галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
(шифр та найменування галузі знань)

Ступінь вищої освіти бакалавр
бакалавр/магістр

Розглянуто, схвалено та затверджено
Методичною радою академії

РОЗРОБЛЕНО ТА ЗАБЕЗПЕЧУЄТЬСЯ: кафедрою економіки промисловості
Одеської національної академії харчових технологій

РОЗРОБНИК: Дідух С.М., доцент кафедри економіки промисловості, доктор
економічних наук, доцент
(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри економіки промисловості
Протокол від «29» 09 2021 р. № 2

Завідувач кафедри ПІДПИСАНО О.І. Павлов
(підпис) Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Розглянуто та схвалено методичною радою зі спеціальності 051 «Економіка»
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Голова ради ПІДПИСАНО О.І. Павлов
(підпис) Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Протокол від «01» 10 2021 р. № 2

Гарант освітньої програми ПІДПИСАНО О.І. Павлов
(підпис) Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Розглянуто та схвалено Методичною радою академії
Протокол від «__» _____ 20__ р. №__

Секретар Методичної ради академії ПІДПИСАНО В.Г. Мураховський
(підпис) Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

ЗМІСТ

1	Пояснювальна записка.....	4
1.1	Мета та завдання навчальної дисципліни	4
1.2	Компетентності, які може отримати здобувач вищої освіти.....	4
1.3	Міждисциплінарні зв'язки.....	6
1.4	Обсяг навчальної дисципліни в кредитах ЄКТС.....	6
2	Зміст дисципліни:.....	6
2.1	Програма змістових модулів.....	6
2.2	Перелік практичних робіт.....	7
2.3	Перелік завдань до самостійної роботи.....	8
3	Критерії оцінювання результатів навчання.....	8
4	Інформаційне забезпечення.....	9

1. Пояснювальна записка

1.1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни “Бюджетування і контролінг” є формування у студентів системи спеціальних знань щодо бюджетного планування та практичних навичок стосовно технології бюджетування та побудови системи бюджетів на вітчизняних підприємствах з метою удосконалення управління грошовими потоками та вибору оптимального варіанту розвитку підприємства чи його окремих структурних підрозділів.

Основними завданнями вивчення дисципліни “Бюджетування і контролінг” є засвоєння студентами навчального матеріалу стосовно: сутності бюджетування на підприємстві та етапів його реалізації; визначення місця бюджетування в системі управління підприємством; оволодіння методами фінансового планування; розкриття нормативних засад та методів бюджетного планування; вивчення підходів до організації, мотивації, контролю та регулювання процесу бюджетування на підприємстві.

У результаті вивчення *курсу* “Бюджетування і контролінг” студент повинен **знати:**

економічний зміст, цілі, завдання та принципи бюджетування; методи та особливості організації бюджетного процесу на підприємстві; систему бюджетного управління на підприємстві; методику бюджетування на підприємстві; принципи організації бюджетного процесу на підприємстві; особливості розробки бюджетів на підприємстві; особливості та порядок складання операційних, фінансових та інвестиційних бюджетів підприємства; сутність та методичний інструментарій контролінгу.

вміти :

використовувати методи фінансового планування та бюджетування; організувати бюджетний процес на підприємстві; складати різні види бюджетів на підприємстві; володіти основами бюджетного планування на підприємстві; використовувати методи контролінгу.

1.2. Компетентності, які може отримати здобувач вищої освіти

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Бюджетування і контролінг» здобувач вищої освіти отримує наступні програмні компетентності та програмні результати навчання, які визначені в [Стандарті вищої освіти зі спеціальностей 051 Економіка](#) та освітньо-професійній програмі «[Економіка підприємства](#)» [підготовки бакалаврів/магістрів](#).

Загальні компетентності:

Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки.

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК6. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК9. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації.

ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.

СК2. Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами.

СК4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

СК8. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудоових відносин.

СК9. Здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні процеси.

СК10. Здатність використовувати сучасні джерела економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів.

СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

СК14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

Програмні результати навчання:

ПРН5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

ПРН17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

1.3. Міждисциплінарні зв'язки

Попередні: «Вища математика», «Інформатика», «Статистика», «Економіка підприємства», «Макроекономіка».

Наступні: «Потенціал підприємства і планування економічного розвитку».0

1.1. Обсяг навчальної дисципліни в кредитах ЄКТС

Навчальна дисципліна викладається на 3 курсі у 6 семестрі для денної та на 4 курсі у 8 семестрі заочної форм навчання

Кількість кредитів ECTS - 7, годин - 210

Аудиторні заняття, годин:	всього	лекції	лабораторні	практичні
денна	50	20		30
заочна	16	8		8
Самостійна робота, годин	Денна – 160		Заочна – 194	

2. Зміст навчальної дисципліни

2.1. Програма змістовних модулів

Змістовий модуль 1: Сутність, структура та методологія бюджетування

№ теми	Зміст теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Сутність, цілі та завдання бюджетування Поняття планування та бюджетування. Особливості бюджетів підприємства. Функції бюджетування. Бюджетний процес та бюджетний цикл у сучасних умовах господарювання. Характеристика стадій бюджетного процесу.	2	1
2.	Бюджетування як управлінська технологія Роль бюджетування у прийнятті управлінських рішень. Види бюджетів та їх класифікація. Характеристика короткострокових та довгострокових бюджетів. Структура зведеного бюджету підприємства.	2	
3.	Організація процесу бюджетування Поняття «бюджетний регламент». Система управління бюджетуванням. Поняття інфраструктури бюджетного процесу. Організаційні основи процесу бюджетування на підприємстві. Порівняльна характеристика способів бюджетування.	2	1
4.	Особливості та порядок складання операційних бюджетів підприємства Види операційних бюджетів та їх особливості. Методичні основи підготовки операційних бюджетів. Розробка бюджету продажів. Методи прогнозування обсягу продаж, вибір цінової стратегії. Фактори, які впливають на прогноз обсягу продажів. Розробка бюджету виробництва. Послідовність складання бюджету продажів. Бюджет запасів готової продукції.	4	1

Змістовий модуль 2: **Формування бюджетної системи на підприємстві**

№ теми	Зміст теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Виробничий бюджет Бюджет виробництва в натуральному вираженні. Формування бюджету прямих витрат на матеріали. Послідовність складання бюджетів прямих витрат праці. Послідовність складання бюджету загальновиробничих витрат. Формування бюджетів накладних комерційних і управлінських витрат.	2	1
2.	Зміст і технологія складання фінансових бюджетів Види фінансових бюджетів та принципи їхньої побудови. Технологія складання бюджету руху грошових коштів. Технологія складання бюджету доходів і витрат. Технологія складання розрахункового балансу. Завдання фінансової служби підприємства.	2	1
3.	Порядок складання інвестиційного бюджету Поняття довгострокового та короткострокового інвестиційного бюджету. Структура інвестиційного бюджету. Складання бюджету капітальних вкладень.	2	1
4.	Контролінг як сучасна концепція управління Концептуальні основи контролінгу. Вартісно-орієнтовані концепції контролінгу. Розвиток концепції вартісно-орієнтованого управління.	2	1
5.	Методичний інструментарій контролінгу Сутність оперативного аналізу в системі контролінгу. Основні методи контролінгу. ABC-аналіз та послідовність його проведення. Порядок проведення XYZ-аналізу.	2	1
	Разом з дисципліни	20	8

2.2. Перелік практичних робіт

№ з/п	Назва практичної роботи	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Сутність, цілі та завдання бюджетування	2	
2	Бюджетування як управлінська технологія	2	1
3	Організація процесу бюджетування	4	1
4	Особливості та порядок складання операційних бюджетів підприємства	4	1
5	Виробничий бюджет	4	1
6	Зміст і технологія складання фінансових бюджетів	4	1
7	Порядок складання інвестиційного бюджету	4	1
8	Контролінг як сучасна концепція управління	2	1
9	Методичний інструментарій контролінгу	4	1
	Всього	30	8

2.3. Перелік завдань до самостійної роботи

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Бюджетування як управлінська технологія	5	6
2.	Прикладні основи організації процесу бюджетування	5	6
3.	Особливості та порядок складання операційних бюджетів	6	7
4.	Складання бюджету продажів продукції	8	7
5.	Складання бюджету виробництва	8	8
6.	Складання бюджету запасів	8	15
7.	Складання бюджету операційних витрат	8	15
8.	Складання інвестиційного бюджету	8	15
9.	Складання фінансового бюджету	10	15
10.	Практичні інструменти контролінгу	10	15
11.	Підготовка до модульної КР1	12	10
12.	Підготовка до модульної КР2	12	10
13.	Підготовка курсової роботи	60	60
	Всього	160	194

3. Критерії оцінювання результатів навчання

Види контролю: поточний, підсумковий – диф. залік

Нарахування балів за виконання змістового модуля

Вид роботи, що підлягає контролю	Оцінні бали		Форма навчання						
	min	max	К-ть робіт	денна		заочна		К-ть робіт	Сумарні бали
				Сумарні бали		min	max		
				min	max				
д/з	д/з	4	5	6	7	8	9		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства									
Робота на лекціях	1/1	2/3	5	5	10	3	3	9	
Робота на практичних заняттях	3/3	5/5	6	18	30	3	9	15	
Опрацювання тем, не винесених на лекції	1/2	4/3	1	1	4	3	6	9	
Підготовка до практичних занять	1/1	3/2	2	2	6	1	1	2	
Виконання індивідуальних завдань	6/16	10/20	1	6	10	1	16	20	
Проміжна сума				32	60		35	55	
Модульний контроль 1	18/25	25/45	1	18	25	1	25	45	
Контроль результатів дистанційного модулю	10/-	15/-	1	10	15				
Рейтинг за творчі здобутки студентів	0/-	10/-		0	10				
Разом за змістовий модуль 1				60	100		60	100	
Змістовий модуль 2. Формування бюджетної системи на підприємстві									
Робота на лекціях	1/1	2/4	5	5	10	3	6	12	
Робота на практичних заняттях	3/7	5/10	7	21	35	3	21	30	
Опрацювання тем, не винесених на лекції	1/2	3/3	1	1	3	3	6	9	
Підготовка до практичних занять	1/2	4/4	3	3	12	1	2	4	
Проміжна сума				30	60		35	55	
Модульний контроль 2	30/25	40/45	1	30	40	1	25	45	
Рейтинг за творчі здобутки студентів	0/-	10/-		0	10				
Разом за змістовий модуль 2				60	100		60	100	

4. Інформаційні ресурси

Базові (основні):

1. Калайтан Т. В. Контролінг [Текст] : навч. посіб. / Т. В. Калайтан. Львів : "Новий Світ-2008", 2008. 252 с.
2. Контролінг [Текст] : навч. посіб. / Г. О. Швиданенко, В. В. Лавриненко, О. Г. Дерев'янка, Л. М. Приходько ; Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана. 2-ге, без змін. Київ : КНЕУ, 2009. 264 с.
3. Панков В.А. Контролінг і бюджетування фінансово-господарської діяльності підприємства [Текст] : навч. посіб. / В. А. Панков, С. Я. Єлецьких, Н. М. Михайличенко ; Донбас. держ. машинобуд. акад. Київ : ЦУЛ, 2007. 112 с.
4. Артус М. М. Бюджетна система України [Текст] : навч. посіб. / М. М. Артус, Н. М. Хижа ; Європ. ун-т. Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2007. 220 с.
5. Благун І. Г. Бюджетний менеджмент [Текст] : навч. посіб. / І. Г. Благун, Р. М. Воронко, М. Л. Бучкович. Львів : "Магнолія-2006", 2008. 224 с.

Додаткові:

1. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003 р. № 18. Ст. 144.
2. Цивільний кодекс України. Від 16 січня 2003 р. № 435-IV. З подальшими змінами // Відомості Верховної Ради (ВВР). 2003. № 40-44. Ст. 356.
3. Артеменко О. Бюджетування / Українська академія держ. управління при Президентові України; Одеський регіональний ін-т держ. управління/ Артеменко О., Марущак В., Марущак О. О. : Видавництво ОРІДУ УАДУ, 2003. 108с.
4. Білик М. Д. Основи бюджетування: навч. посіб. / М. Д. Білик (ред.). Заворотній Р. І., Данілова Л. І., Онищенко С. В., Павліковський А. М., Потій В. З. К. : КНЕУ, 2009. 454 с.
5. Калантай Т.В. Контролінг: Навчальний посібник/ Т.В. Калантай. Львів: Новий світ – 2000, 2008. 252 с.
6. Контролінг: Навчальний посібник / Г.О. Швиданенко [та ін.]. К.: КНЕУ, 2008. 264 с.
7. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Бюджетування на підприємстві. Навчальний посібник. К., Кондор, 2008. 312 с.
8. Основи бюджетування : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / [Л. П. Батенко [та ін.]; за заг. ред. Л. П. Батенко ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". К. : КНЕУ, 2010. 202 с.

Методичне забезпечення

1. Конспект лекцій з дисципліни „Бюджетування і контролінг” для студентів спеціальності 051 «Економіка» денної та заочної форм навчання / Укладач: С.М. Дідух. Одеса: ОНАХТ, 2017. 71 с.
2. Методичні вказівки до самостійної роботи з курсу „Бюджетування і контролінг” для студентів спеціальності 051 «Економіка» денної та заочної форм навчання / Укладачі В.А. Самофатова, С.М. Дідух. – Одеса: ОНАХТ, 2017. – 74 с.
3. Методичні вказівки до практичних занять з навчальної дисципліни

„Бюджетування і контролінг” для студентів спеціальності 051 «Економіка» денної та заочної форм навчання / Укладач С.М. Дідух. – Одеса: ОНАХТ, 2017. – 23 с.

4. Тести для проведення модульних контрольних робіт з дисципліни «Бюджетування і контролінг» для бакалаврів денної та заочної форм навчання / Укладач С.М. Дідух

5. Білети для проведення іспиту з дисципліни «Бюджетування і контролінг» для бакалаврів денної та заочної форм навчання / Укладач С.М. Дідух.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL:
<http://www.nbuv.gov.ua>.

2. Бібліотека ОНАХТ URL: <https://library.onaft.edu.ua>

3. Веб-сторінка Міністерства агропромислової політики України. URL:
<http://www.minagro.kiev.ua>

4. Веб-сторінка Державної служби статистики України. URL:
<http://www.ukrstat.gov.ua>